ГАЗЕТА З БЕЛАРУСІ

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ● ● NO. 17 (3473) ● ● СУБОТА, 14 МАЯ, 2016

ШТОТЫДНЁВІК "ГОЛАС РАДЗІМЫ" МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

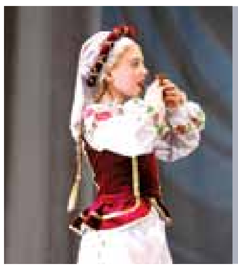

Новая вясна "Дударыкаў"

Заслужаны аматарскі калектыў Беларусі, які толькі за апошнія 5 гадоў атрымаў на фэстах і конкурсах у розных краінах дзевяць Гран-пры, адсвяткаваў 45-годдзе Стар. 2

Радасць нараджэння кнігі

Паэзія ўраджэнца Рыгі Яўгена Голубева, які лёсам і сваяцтвам цесна спалучаны з Беларуссю, зачароўвае ўсіх сваёй шчырасцю Стар. 3

Мастоўскі вандроўнік

Іосіф Лісай аб'ездзіў на ровары ўсю Еўропу, пабываў за Палярным кругам Стар. 4

ТРАДЫЦЫІ

Валачобнікі прыйшлі!

У старадаўнім Велікодным абрадзе, які ўзнавілі ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту ў Строчыцах, паўдзельнічалі і фальклорныя гурты з Казахстана ды Літвы

Кацярына Мядзведская

МАРЫНА ВАРАБЕЙ

Валачобнікам на Вялікдзень рады ў кожнай хаце

"Вялік святы нам дзень настаў..." — запявалі валачобнікі з аўтэнтычных гуртоў Віцебшчыны "Васілёчкі" ды "Сунічкі". Далучаліся да спеваў і хлопцы з моладзевых фальклорных гуртоў "Тала-ка", "Раме", "Страла", "Рада Явар" ды іншых. Паўдзельнічалі ва ўнікальным Валачобным абрадзе беларусаў і гурты "Айна-коль" з Казахстана і "Kaukoras" з Літвы.

Сёлета на Вялікдзень у Строчыцах, нягледзячы на дождж і хмары, было шматлюдна. Прычым госці прыехалі з розных краін. А рэканструкцыя Валачобнага абраду з абыходам вёскі была практычнаю часткай X Міжнароднай канферэнцыі "Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, услрымання". Праходзіла яна ў Белдзяржуніверсітэце культуры і мастацтваў, сабрала спецыялістаў з дзевяці краін. Як расказваў мне намеснік дырэктара Музея архітэктуры Аляксандр Ісакаў, Валачобніцкі абрад быў раней вельмі папулярны ў беларускіх вёсках. Праводзіўся пераважна ў Паўночнай, Паўночна-заходняй і Цэнтральнай Беларусі, а таксама ў прылеглых раёнах польскага Падляшша, у Віленскай, Пскоўскай, Смаленскай абласцях, часткова і ў Калужскай, Арлоўскай, Чарнігаўскай. Сёння ж традыцыя тая амаль забытая...

Спецыялісты заўважылі: абрад Валачобніцтва мае нешта агульнае з Калядамі. Як пад Новы год калядоўшчыкі, так і ў Велікодную ноч валачобнікі хадзілі па хатах, спевамі славілі гаспадароў, збіралі пачастункі. Аднак, у адрозненне ад калядоўшчыкаў, валачобнікі — гэта толькі мужчыны сярэдніх гадоў і маладыя хлопцы. Зрэдку да іх далучаліся старыя ды замужнія жанчыны, а дзяўчаты і дзеці — не ўдзельнічалі зусім. Пэўна, што валачобнікі ўвасаблялі тую вясновую, "ярую" мужчынскую сілу, Дух абнаўлення, які дае працяг новаму жыццю. Дарэчы, ніколі не было сярод валачобнікаў і ражаных, а вось музыкі — абавязкова.

На Беларусі спрадвечныя звычаі продкаў, язычніцкія па сваёй сутнасці (а гэта — пакланенне Сонцу, Агню, Вадзе, Зямлі, адухаўленне сілаў Прыроды) выжылі пад націскам абрадаў, традыцый пазнейшых, хрысціянскіх. У велікодных абрадах захаваліся і багатая спадчына Валачобніцкіх спеваў: некаторыя з іх гучалі ў Строчыцах. За асновы валачобніцкага абраду, які аднаўлялі на тэрыторыі Музея архітэктуры, спецыялісты ўзялі Велікодныя традыцыі з былога Себежскага павета Віцебскай губерні. Там, па словах Аляксандра Ісакава, адорваць валачобнікаў было прынята праз акно. І гаспадары на Вялікдзень заўсёды чакалі іх прыходу — як жаданых і благаслаўлёных гасцей, як пасланцоў Неба. Бо верылі (ці ведалі?): ад іх візіту, як ад дыхання Усявышняга, залежыць здароўе, лад, дабрабыт у хаце, гаспадарцы — бо ўсе ж мы Яго часцінкі. Таму і адорвалі валачобнікаў шчодра: фарбаванымі яйкамі, салам, пірагамі, грашыма... Лічылася: гэта якраз сабе тым самым гаспадары забяспечваюць багацце і поспех на ўвесь год. → Стар. 4

ВЕСТКІ

Дзякуй за мір!

Аддаць даніну памяці загінулым салдатам Вялікай Айчыннай вайны ў Аляксандраўскі сад у Маскве прыйшлі ветэраны, палітыкі, дыпламаты, прадстаўнікі беларускай дыяспары

Да Магілы Невядомага Салдата ўскладзены вянок ад Пасольства Беларусі ў Маскве. Урачыстая цырымонія прысвячалася 71-й гадавіне Перамогі. У ёй прынялі ўдзел Пасол Беларусі ў Расіі Ігар Петрышэнка, дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Рыгор Рапота, ветэраны Вялікай Айчыннай, расійскія парламентарыі, прадстаўнікі інтэграцыйных органаў, беларускай дыяспары і дыпламаты. Кветкі былі ўскладзены і да памятных знакаў "Горад-герой Мінск" і "Брэсцкая крэпасць-герой": на Алеі гарадоў-герояў у Аляксандраўскім садзе. Урачыстая цырымонія завяршылася праходжаннем роты ганаровай варты і ваеннага аркестра.

"Не выпадкова мы аддаем даніну памяці загінулым салдатам Вялікай Айчыннай ля Магілы Невядомага Салдата, — казаў у размове з журналістамі Ігар Петрышэнка. — Ні ў якім разе нельга забываць тых, хто, ахвяруючы жыццём, абараняў родную зямлю". Пасол нагадаў, што перамога далася савецкаму народу вялікай цаной. "Менавіта ля Магілы Невядомага Салдата выразна разумееш: не існуе нічога больш каштоўнага, чым мір", — адзначыў ён.

А ў Дзелавым і культурным комплексе беларускага Пасольства ў Маскве да Дня Перамогі адкрылася выстава "Непакораная Беларусь" Белдзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У экспазіцыі — дакументы і фатаграфіі, падпольны партызанскі друк, асабістыя рэчы ўдзельнікаў вайны. Экспануюцца прадметы, знойдзеныя на месцы лагера смерці "Трасцянец".

ДЗЕНЬ ПЕРАМОГІ

Аляксандр Гаравец і іншыя

Іван і Валянціна Ждановічы

"Где же вы теперь, друзья-однополчане?.." — спявалі раней па ўсёй вялікай краіне. Песня была папулярнай яшчэ і таму, пэўна, што ў многіх савецкіх сем'ях доўга чакалі з вайны родных, што прапалі без вестак...

У пасляваенным вершы "У родных мясцінах" Якуб Колас, які ў час вайны страціў сына Юрку і жонку, заўважае: "Дубоў маіх паменшылася раць,/ Як і людзей у родным нашым краі". Куды падзеліся? Адны — самі паўміралі, "Другіх вайна ў далёкі свет пагнала,/ І многа іх не вернецца назад;/ А трэціх вынішчыў, пабіў фашысцкі кат,/ І родная зямля іх не прыбрала". Між тым у Песняра за радком пра "другіх" хаваўся і боль за роднага брата Міхася. Той пад час нямецкай акупацыі працаваў інспектарам беларускіх школ на Стаўбцоўшчыне, у 1944-м падаўся на Захад. Памёр Антось Галіна (такім быў яго літаратурны псеўданім) у 1991 годзе ўвосень, на 95-м годзе жыцця, у ЗША… Дома не пабываўшы.

Пасля вайны падлічвалі страты. А як было "аформіць" таго ж Міцкевіча: як "прапаўшага без вестак"? Ну не здраднік жа… З палону нямецкага быццам бы і вярнулася больш за 1 мільён 800 тысяч (!) грамадзян СССР — звесткі Мінабароны Расіі з прэсы за 2011 год. Аднак многіх пасля вызвалення, "фільтрацыі" адправілі не дадому — саслалі "адпрацоўваць віну" перад народам у шахты Данбаса, на ўранавыя руднікі... Па "местам не столь отдаленным" і аселі дзясяткі тысяч беларусаў. Вестак пра іх у БССР, пэўна, і не збіралі, страты на вайну спісалі. А маркоі ж было, калі ў 80-я стварылі па ўсіх раёнах кнігі "Памяць". Вялікую справу рабілі: праца ў архівах, рух юных следапытаў, пошукавыя атрады, удакладненне звестак... І ўзнікала шмат "пытанняў". Ідэалагічнае "сіта" старанна прасейвала матэрыялы: каб ворагі не трапілі ў героі… Яшчэ і цяпер далёка не ўсё падлічана.

Калі распаўся Саюз, большасць ваенных архіваў засталася ў Расіі. Хто сёння скажа, і як падлічыць: колькі беларусаў, ураджэнцаў Беларусі вызвалялі, напрыклад, Польшчу? Колькі там нашых, беларусаў (не проста савецкіх салдат), палегла? А ў Чэхаславакіі, Венгрыі, Румыніі, краінах Прыбалтыкі?.. Колькі адтуль суплеменнікаў не вярнулася! А гінулі ж беларусы і ў Францыі (пра тое Раман Ярохін напісаў аповесць "Девченки наши за Верденом"), Італіі (і не толькі пад Монтэ-Касіна), у вайне з Японіяй… → Стар. 3

Лётчык Аляксандр Гаравец

ТАЛЕНТЫ

Новая вясна “Дударыкаў”

Заслужаны аматарскі калектыў Беларусі, які толькі за апошнія 5 гадоў атрымаў на фэстах і конкурсах у розных краінах дзевяць Гран-пры, адсвяткаваў 45-годдзе

Іван Ждановіч

У чым сакрэт працяглага, надзіва плённага творчага жыцця фальклорнага гурта “Дударыкі”? Ён, нагадаем, быў створаны ў 1970-71 навучальным годзе на базе адной з мінскіх школ. Аддадзім належнае яго стваральніку і мастацкаму кіраўніку, ураджэнцу песеннай Капыльшчыны Дзмітрыю Ровенскаму, цяпер ужо заслужанаму дзеячу культуры Беларусі, выдатніку адукацыі. Гэта яго ды аднадумцаў намаганнямі гурт, які ўпрыгожвае культурнае жыццё 14-й мінскай гімназіі (а шырэй — і Мінска, і Беларусі, і свету…) не разваліўся, не распаўся — гожа адсвяткаваў сваю новую вясну. Удакладнім: на вокладцы святочнага буклета, які падораны і нашай рэдакцыі, побач з Ровенскім значацца і хормайстар Галіна Мішчанка, і балетмайстар Вера Варашылава. Акрамя іх, на адным з разваротаў бачым іншых настаўнікаў, што дапамагаюць раскрывацца юным талентам: касцюмер Лідзія Ровенская, выкладчыцы па класу цымбал Людміла Сакалова і Лаліта Ровенская, выкладчыцы па класе народных духавых інструментаў Яна Загумёнава і Аксана Ровенская, выкладчыца па класе скрыпкі Ірына Чаюкова. Другі складнік поспеху, на мой погляд: што гурт увесь час сілкуецца з крыніц народнай творчасці. Трэці: што ні год, то ідзе натуральнае абнаўленне ў шэрагах дударыкаўцаў. Ну і, вядома ж, усім родзічам-сваякам, прыхільнікам творчасці самадзейных артыстаў, у тым ліку і ў розных структурах улады, варта сказаць: вялікі дзякуй!

Мы расказвалі ўжо пра значныя міжнародныя праекты з удзелам як маэстра Дзмітрыя Ровенскага (асабліва ўдала складваецца ў яго стасункі з новасібірскімі беларусамі), так і ўсяго гурта: адно выступленне “Дударыкаў” у Штаб-кватэры ЮНЕСКА ў Парыжы ў 2014-м чаго вартае! Цікавыя старонкі з жыцця гурта згадваліся і на юбілейным святочным канцэрце ў Палацы культуры Мінскага аўтазавода. Пад час урачыстасці Дзмітры Ровенскі быў ушанаваны нагрудным знакам “За ўклад у развіццё культуры Беларусі”. У нэце з’явіліся цёплыя водгукі пра канцэрт гурта, які не раз быў удзельнікам, пераможцам шматлікіх конкурсаў і фэстаў. Безумоўна, “сваёй дзейнасцю гурт спрыяе захаванню і пашырэнню традыцыйнай беларускай музычнай культуры”. Не менш важна і тое, што, прайшоўшы прыгожую школу гурта, сотні сталічных школьнікаў, а ў новым часе і гімназістаў атрымліваюць моцную “прышчэпку” беларускага духу. Як вядома, народная музыка, спевы, танцы, строі, а найперш сама ўжо мова беларуская неўпрыкмет робяць неацэнную працу ў юных душах — і яны ўзвышаюцца, прасвятляюцца ў плыні народнай культуры. Мяркую, пад час канцэртнай праграмы не толькі госці свята змаглі атрымаць асалоду ад народных песень і танцаў, паслухаць найгрышы на традыцыйных беларускіх інструментах — а што і самім дударыкам, іх старэйшым сябрам працэс дзівоснага тварэння свята, прыгажосці па-ранейшаму да душы.

Дзмітры Ровенскі — стваральнік і кіраўнік “Дударыкаў”

Мелодыя народная, сэрцу блізкая…

Прыглядзімся: што было ў юбілейным рэпертуары гурта? Можа тое цікава будзе і для актывістаў беларускіх суполак замежжа — гурт “Дударыкі”, сам Дзмітры Ровенскі ды яго памочнікі адкрытыя для кантактаў, супрацы. Часта, дарэчы, і гасцей сустракаюць, у тым ліку і з замежжа, у гімназіі, дзе з 2003 года дзейнічае Музей народных музычных інструментаў: там больш за 350 экспанатаў больш чым 60-і назваў! Прычым кожны з удзельнікаў гурта паступова асвойвае некалькі з іх. Усяго юбіляры паказалі 23 нумары, у тым ліку вакальна-харэаграфічную кампазіцыю “Рушнічок”. 3 танцаў адзначым Крутуху, Прысюды, польку “Ку-ка” (пастаўлена з удзелам Міколы Котава), Вясковыя замалёўкі. Хораша гучалі найгрышы ў апрацоўцы Уладзіміра Грома (стваральніка знакамітага гурта “Крупіцкія музыкі”): “Чэрніцкія найгрышы”, вальс “Спатканне” (выконваў ансамбль акарын), “Віцебскі вальс”, “Крупіцкая полька”. Яшчэ з найгрышаў у праграме — “Танец” (з “Полацкага сшытка”, які цяпер называецца “Астрамечаўскі рукапіс”. — **Рэд.**), “Баранавіцкая полька”, “Народныя вальсы”, “Цыганачка”, “Ай да-рай-да” (беларуская вясельная музыка), “Ліцвіны” (граў ансамбль дудароў), “Смаргонская кадрыля”. А “Выкрунтасы на бубнах” — то музычна-харэаграфічная кампазіцыя. Гучалі й песні — як народныя (“Па лужках”, “Вяснянкі”), так і сучасных аўтараў: добра вядомая ўжо і ў замежжы “Брат-ка-беларус”, “Дарагая мая Беларусь”, “Юбілейныя “Дударыкі”.

У праграме свята чытаем: “За сорак пяць гадоў ансамбль даў каля 1900 канцэртаў, у тым ліку каля 550 за мяжой. “Дударыкі” прадстаўлялі культуру Беларусі ў некалькіх дзясятках краін, у тым ліку на астравах Тайвань і Джэрсі, у Партугаліі, Шатландыі, Германіі, Францыі, Паўднёвай Карэі ды іншых. Толькі ў Італіі былі 11 разоў. За апошнія 5 гадоў “Дударыкі” атрымалі на фэстах і конкурсах у розных краінах 9 Гран-пры”. А ў шыкоўным буклеце ў акравершах (віват невядомаму паэту!) ушанаваны асноўныя музінструменты, на якіх граюць юныя артысты, пададзена шмат цікавых фактаў, прыгожых фотаздымкаў з розных гадоў. І нават ушанаваны, са здымкамі, лепшыя майстры Беларусі па вырабе народных музычных інструментаў. Так што, калі разабрацца, аматарскі па сутнасці гурт даўно ўжо стаў жывым стрыжнем своеасаблівай Народнай акадэміі, у якой клапатліва зберагаюцца, выкарыстоўваюцца і штогод прымнажаюцца багатыя традыцыі народнай музычнай, спеўнай, танцавальнай культуры.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Барысаў, Нарва, Івангорад

На святочнай сцэне ў Нарве — артысты з Беларусі, Расіі ды Эстоніі

Па ініцыятыве Нарвскага беларускага таварыства “Сябры” ў Эстоніі цікава адзначылі Сусветны дзень Параднёных гарадоў

Свята гэтае — не новае ў календары: Сусветны дзень Парадзнёных гарадоў адзначаецца ў апошнюю нядзелю красавіка з 1957 года. А мы вырашылі, што трэба надаць руху гарадоў-пабрацімаў новы імпульс. І правялі ў Нарве шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных святу. Праект, які пры фінансавай падтрымцы Фонду інтэграцыі ды міграцыі “Нашы людзі”, аддзела культуры Нарвы рухала суполка “Сябры”, меў назву “Дружба без межаў”. Паўдзельнічалі ў ім і прадстаўнічыя дэлегацыі з гарадоў-пабрацімаў Нарвы: беларускага Барысава і расійскага Івангорада.

Напярэдадні свята у Цэнтральнай бібліятэцы Нарвы мы размясцілі стэнд з цікавай інфармацыяй пра гарады Барысаў, Нарва, Івангорад. Там жа можна было пагартаць нумары газеты “Голас Радзімы”, атрымаць весткі пра санаторыі Беларусі, турпаездкі на нашу Бацькаўшчыну. Стэнд “працаваў” амаль тры тыдні. А сарцавінай праекта стала ўрачыстасць у Палацы культуры “Ругодив”, якая прайшла 23 красавіка. У вестыбюлі мы разгарнулі невялікую выставу: прыгожыя вышыўкі сяброўкі беларускай суполкі Ганны Пярсіцкай. У палацы мы правялі круглы стол — абмяркоўвалі, як лепш ладзіць культурнае ўзаемадзеянне гарадоў-пабрацімаў. У размове ўдзельнічалі прадстаўнікі міністэрстваў культуры Эстоніі ды Беларусі, Пасол Беларусі ў Эстоніі Анатоль Сцепусь, іншыя адказныя асобы, прадстаўнікі мэрый Барысава, Івангорада і Нарвы. Ад Барысава — Людміла Гарнак, ад Івангорада — Марына Волкава ды віцэ-мэр Нарвы Вячаслаў Канавалаў распавялі пра свае гарады, сумесныя дзеянні ў сферы культуры.

Пасол Анатоль Сцепусь падзяліўся планамі беларускага боку ў Эстоніі на 2016 год, аб’яўлены, як вядома, у Беларусі Годам культуры. Ужо ў траўні ў Йыхві — дзе адбудзецца фестываль балету — пройдуць гастролі Нацыянальнага акадэмічнага Тэатра оперы і балета Беларусі. У Таліне на працягу года будуць дэманстравацца кінастужкі студыі “Беларусьфільм”. Да Дня незалежнасці Беларусі прымеркавана адкрыццё выставы “Мы — беларусы!”, якая адлюстроўвае жыццё беларусаў у розных краінах. Выстава пройдзе ў розных гарадах Эстоніі. Прыемна было нам пачуць: 20 красавіка ў Мінску падпісана пагадненне, якое палягчае ўезд і знаходжанне грамадзян Эстоніі ў Беларусі. Як сімвалічны знак падзякі за такія клопаты прысутны на сустрэчы дырэктар Мастацкай школы Генадзь Курлянкоў падарыў паслу дзве свае карціны для перадачы ў дар музею горада яго дзяцінства — Магілёву.

Вялікі канцэрт на галоўнай сцэне Палаца культуры адкрылі мужчынскі ансамбль эстонскага таварыства “Juhhaidi” ды арганізатары: ансамбль беларускай песні нарвскай суполкі “Сябры”. 3 песнямі, духмянымі караваямі сустрэлі мы творчыя калектывы з пабрацімскіх гарадоў: ансамбль народнай музыкі і песні “Траецкія музыкі” з Барысава і танцавальны калектыў “Забавушка” з Івангорада. Гледачы атрымалі асалоду ад народных і сучасных песняў у выкананні “Траецкіх музыкаў”, не шкадавалі апладысментаў. І танцоркі-расіянкі заслужылі авацыі залы. На завяршэнне імпрэзы госці з Беларусі і нарвскія “Сябры” разам выконвалі вясёлую беларускую песню, абменьваліся памятнымі падарункамі. Было шмат і ганаровых грамат, кветак, цёплых сяброўскіх слоў.

На другі дзень, 24 красавіка, у Цэнтры культуры Кохтла-Ярве беларускія артысты далі канцэрт для жыхароў Йыхві і Кохтла-Ярве. Дарэчы, 22 красавіка яны выступалі і ў расійскім Івангарадзе. Вось так мы разам з супляменнікамі ўмацоўваем культурныя сувязі паміж рознымі народамі: бо народная дыпламатыя, як вядома, не мае межаў.

Віктар Байкачоў, намеснік старшыні суполкі “Сябры”

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Аляксандр Гаравец і іншыя

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Тацццяна Баканава

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Між тым прапасці без вестак на вайне было вельмі проста, асабліва на перадавой ці занятай ворагам тэрыторыі. У “зону невядомасці” часта траплялі лётчыкі: не вярталіся з задання. Знікалі нават Героі Савецкага Саюза. Сярод прапаўшых 14 гадоў лічыўся і лётчык-беларус Аляксандр Гаравец. Летась, наведваючы Мемарыял “У гонар герояў Курскай бітвы” ў Белградскай вобласці Расіі, мы ўбачылі ў экспазіцыі фота: бронзавы бюст Героя. З подпісам, што ўстаноўлены “на месцы гібелі лётчыка на 597-м кіламетры трасы “Масква—Сімферопаль”. Гэта пад Белградам: Іўнянскі раён, вёска (ці хутар) Зорынскія Двары. Многія пра Гараўца чулі, як і пра лётчыка, двойчы Героя Сяргея Грыцаўца (родам з Баранавіцкага раёна Брэстчыны, ваяваў у Іспаніі, на Халхін-Голе, а загінуў у верасні 1939-га): іх часам і блытаюць, бо прозвішчы падобныя. Нагадаем, Гаравец здзейсніў подзвіг 6 ліпеня 1943 года, на другі дзень знакамітай Курскай бітвы (яна доўжылася 50 дзён і начэй). Будучы герой нарадзіўся 12 сакавіка 1915 года ў вёсцы Макшаны ў сялянскай сям'і — цяпер Сенненскі раён Віцебшчыны. Пасля сямі класаў вучыўся ў Лясным тэхнікуме Полацка (1930-31), служыў у арміі, а ў 1935-м закончыў Ульянаўскую лётную школу. Працаваў інструктарам аэраклуба ў горадзе Шахты Растоўскай вобласці. У вайну служыў на Паўночна-Каўказкім і Варонежскім франтах, быў намеснікам камандзіра эскадрыллі знішчальнага авіяпалка. Здзейсніў 74 баявыя вылеты, знішчыў 11 нямецкіх баявых самалётаў асабіста і 6 у складзе групы, іншую тэхніку ворага.

Навуковая супрацоўніца Мемарыяла Тацццяна Баканава расказала нам: менавіта беларус Аляксандр Гаравец за ўсю вайну з усіх савецкіх лётчыкаў атрымаў у адным баі найбольш паветраных перамог. Так складіся абставіны, што ён уступіў у бой супраць 20-і варожых бамбавікоў, 9 з іх збіў. Цяпер лічбы праправяраюць, ды тое не адмаўляе подзвігу! Пасля бою лётчык не вярнуўся на базу: лічыўся прапаўшым без вестак. Кіраўніцтва авіяпалка пахадайнічала, і “за бяспрыкладны подзвіг, здзейснены ў апошнім баі, Указам Прэзідыума ВС СССР ад 28 верасня 1943 года Аляксандр Канстанцінавіч Гаравец удастоены звання Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля “Залатая Зорка”. І толькі ў кастрычніку 1957-а жыхары Зорынскіх Двароў знайшлі самалёт з парэштакмі лётчыка. І яшчэ пісталет ТТ, партбілет, планшэт с картаю, пасведчанне асобы... Па дакументах і ўстанавілі, хто загінуў. Героя пахавалі пры вёсцы, а на месцы гібелі ўстанавілі бюст. Тацццяна Баканава казала: раней у Цэнтральным музеі Узброеных Сіл СССР, у Маскве, Гараўцу прысвячаўся цэлы стэнд. Быў выстаўлены яго самалет Ла-5, гарматы ды кулямёты — у іх не было ніводнага снарада ці патрона: герой усе расстраляў у апошнім баі...

На самалёце Ла-5 ваяваў Аляксандр Гаравец

Тацццяна Баканава даслала ў рэдакцыю інфармацыю і ўнікальныя фотаздымкі, якія сведчаць пра ўшанаванне памяці Героя Аляксандра Гараўца на Белградчыне. Паводле тае інфармацыі, партбілет, пісталет, ордэн Чырвонага Сцяга, знак Гвардыя, кулямет з самалёта Ла-5, знойдзеныя на месцы гібелі Героя, цяпер — у Музеі ваеннай авіяцыі ў Моніна (Падмаскоўе). На здымках, зробленых прыкладна ў 1959-60 годзе (адразу пасля перазахавання Героя) відаць упрыгожаная кветкамі, вянкамі магіла, ёсць сярод жыхароў Зорынскіх Двароў і жонка, і дачка лётчыка. Паводле некаторых звестак, жонку звалі Валянціна, а дачку — Інга. Здымак з пазнейшых падпісаны: “Казакоў і сёстры Гараўца ля помніка Герою”. А як скаліся іх лёсы, ці жывыя родзічы лётчыка?

Бюст Героя ў Полацку

Чаму тут загаловак “Аляксандр Гаравец і іншыя”? Бо “іншых” беларусаў было — сотні тысяч! Тых, што не вярнуліся з вайны. Што прапалі без вестак, што сустрэлі Перамогу на чужыне... Варта памятаць пра гэта. Кажуць: ва Усявышняга ніхто не прападае. То хай і на зямлі Беларускай будзе так, як на Небе...

ВЕСТКІ

Юбілей у Іркуцку

Супляменнікі з Прыбайкалля праводзяць вялікі “Беларускі кірмаш-2016”: для таго ёсць добрая нагода

Шанаваць традыцыі — гэта ў крыві беларусаў. З Іркуцка Алег Рудакоў, актывіст беларускага руху, напісаў у рэдакцыю: 20 гадоў таму — 23 лютага 1996 года — адбылося пасяджэнне аргкамітэта па правядзенні Першага з'езду беларусаў Прыбайкалля. Пазней, 31 мая, прайшоў з'езд. “З гэтай нагоды Іркуцкі моладзевы клуб “Крывічы” запрашае ўсіх сяброў адзначыць юбілей разам: давайце збяромся на “Беларускі кірмаш-2016”, які пройдзе ў горадзе 29 мая”, — запрашае Алег. Каб паказаць, як гэта прыгожа, раіць паглядзець леташнія здымкі на ягонай старонцы ў Фэйсбуку.

Сёлетні кірмаш прысвечаны і 355-годдзю Іркуцка. Праводзіцца клубам “Крывічы”, з падтрымкаю абласных і гарадскіх уладаў. Мэта: “адраджэнне, зберажэнне і развіццё духоўных і культурных каштоўнасцяў Беларускага народа ў Прыбайкаллі”. Гэта агледзіны жыцця-быцця-творчасці беларускіх творчых гуртоў Іркуцка і вобласці. Арганізатары адзначаць яркіх, таленавітых выканаўцаў, што рухаюцца ў плыні традыцыйнай беларускай культуры. Прытым жыхары і госці горада змогуць пераканацца, наколькі ўнікальная культура беларусаў. “Кірмашы здаўна — гэта і знаёмствы, сустрэчы, зносіны… — упэўнены Алег Рудакоў. — І наш паспрыяе таму, каб аб'ядноўваліся беларусы, іх нашчадкі ў Іркуцкай вобласці. Каб ладзілася пераемнасць нашых духоўных, культурных традыцый маладымі хлопцамі і дзяўчатамі. І яшчэ кірмаш — гэта магчымасць падтрымаць творчыя гурты, асобных выканаўцаў, што маюць інтарэс да беларускіх традыцый”.

КОЛА СЯБРОЎ

Радасць нараджэння кнігі

Паэзія ўраджэнца Рыгі Яўгена Голубева, які лёсам і сваяцтвам цесна спалучаны з Беларуссю, зачароўвае ўсіх сваёй шчырасцю

“Следов пленительная грусть” — так названа ўжо дзясятая па ліку кніга Яўгена Голубева. Зборнік пабачыў свет у Даўгаўпілсе. Радасць яго нараджэння падзялілі з аўтарам сябры з Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым” і шматлікія госці ў даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры. Прэзентацыя зборніка была і паэтычнаю вечарынай. Адкрыла яе дырэктарка ЦБК Жанна Раманоўская. Распавяла пра аўтара, які — паэт, гісторык-краязнаўца. Член Саюза пісьменнікаў Расіі, Міжнароднай асацыяцыі пісьменнікаў і публіцыстаў, кіраўнік асацыяцыі творчай інтэлігенцыі Даўгаўпілса DINA-ART. Аўтар зборнікаў вершаў і кніг для дзяцей. Публікуецца ў СМІ Латвіі, Расіі, Беларусі, Балгарыі. Яго творы перакладзены на беларускую, нямецкую, балгарскую, латышскую і латгальскую мовы. У часопісе “Капитал регион” выходзяць гістарыяграфічныя матэрыялы Яўгена Голубева пра вядомыя дваранскія роды Латгаліі, якая, нагадаем, раней была тэрыторыяй Віцебшчыны, таму і беларускія даследчыкі знойдуць у іх шмат цікавага.

І паэтам Яўгена Голубева, прызнаецца ён, зрабіла Беларусь. Нарадзіўся ў Рызе ў 1950-м, скончыў ваеннае вучылішча, а служыць па размеркаванні прыбыў у беларускі горад Баранавічы. Менавіта там наведваў літгуртко, якім кіраваў паэт Юрый Багданаў. Яго парады і дапамаглі рыжаніну адчуць смак слова, усвядоміць свой дар. А першыя вершы афіцэра апублікаваны ў 1970 годзе. У Баранавічах ён сустрэў зямную сваю музу Зінаіду: яны разам ідуць па жыцці, выхавалі траіх сыноў. З гадамі афіцэр скончыў гістфак Даўгаўпілскага педінстытута (1980) і ваенна-педагагічны факультэт Ваенна-палітычнай акадэміі (1989). 25 гадоў праслужыў у ВПС СССР. З 1991-га жыве і працуе ў Даўгаўпілсе. Шмат гадоў Яўген Голубеў — актывіст суполкі “Уздым”. У прадмове да тэкстаў у зборніку “А водар Радзімы ўсё кліча і кліча” Лявон Шакавец напісаў: “Яўген Голубеў лёсам і сваяцтвам цесна спалучаны з Беларуссю, пра якую са шчырай прыязнасцю піша ў сваіх вершах. Яго паэзія камерная, светлая і меладычная”. Чытачам знаёмы і яго публіцыстыка, палемічныя нататкі, нарысы, апавяданні, тэксты ў іншых жанрах. У 2012-м проза Яўгена Голубева ўвайшла ў міжнародны зборнік “Руская проза XXI стагоддзя”.

З нараджэннем кнігі аўтара павіншаваў консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Дзмітрый Канстанцінаў. А Яўген Георгіевіч распавёў, як ствараўся зборнік: у асноўным з вершаў 2009-2014 гадоў, якія раней не публікаваліся. Прачытаўшы некалькі з іх, паэт прадставіў рэдактара зборніка: Ірыну Страздоніка-Плячко. Іх сумесная праца доўжылася амаль паўгода, некаторыя вершы не раз перарабляліся. Бывала, ад вялікага заставалася пару радкоў. Ірына — член рускай пісьменніцкай арганізацыі Латвіі. Тонка адчувае гучанне слова, яго сэнс і месца ў радку, улоўлівае рытмічны малюнак.

Выступы аўтара чаргаваліся з вітаннямі гасцей. Душэўна і пранікнёна свае песні на вершы Яўгена Голубева праспявала пад гітару даўгаўпілскі бард Алена Віткевіч. Былі песні і лірычныя, і жыццёва-філасофскія, усім легла на душу песня “Трамвайчык”: з нечакнадрагелістым сюжэтам, але кранае тонкія струны душы. Гэты верш аўтар, прызнаўся, напісаў у трамваі, пакуль праехаў некалькі прыпынкаў. Паэт, бард і сябар Анатоль Бойка — яны даўно знаёмыя — чытаў вершы аўтара пад музыку, нібы прапяваючы радкі, і ў тым была свая прыгажосць. Бо вершы пад музыку ўспрымаліся па-іншаму, агаляліся новыя вобразы, сэнсы, рытмы. Такое чаргаванне “прастачытання” вершаў, ахутвання іх музыкай, выкананне песень пад гітару — усё гэта і стварала ў зале асаблівую, душэўную атмасферу.

Яўген Голубеў і Жанна Раманоўская

Цікава распавядаў паэт пра тое, як шукаў заключны верш для кнігі. У галаве, казаў, круціўся радок: “Что найти ты в этой жизни хочешь?”, а працягу не было. І рэдактар Ірына прапанавала свае чатыры радкі, далей Яўген дадаў свае. Так і з'явіўся фінал. Верш разам, кожны свае радкі, чыталі абодва аўтара. Вельмі сімвалічная вокладка зборніка: постаць чалавека на зрэзе дрэва. Гэта ж і зрэз чалавечага жыцця, у якім усё рухаецца па крузе. Тут мінулае — гэта светлыя палосы, а будучыня — цёмныя: яна пакуль невядомая. Нам не дадзена ведаць, што чакае наперадзе. А дызайнер вокладкі — малодшы сын паэта Аляксандр.

У канцы вечарыны Яўгена Голубева і яго жонку Зінаіду з нараджэннем кнігі віншавалі госці, сябры паэта, калегі: кіраўніца суполкі “Уздым” Людміла Сінякова, Фаіна Осіна, Анастасія Сазанкова, Павел Плотнікаў, Людміла Вілюма і Яўхіхій Канаплёў, Валеры Ермачэнка, Анатоль Харын, Уладзімір Врэтас, Валянціна Абушкевіч ды іншыя. Паэт падзякаваў кіраўніцтву Даўгаўпілскай гардумы і асабіста віцэ-мэру Янісу Дукшынскаму за дапамогу і падтрымку ў выданні зборніка, а таксама Цэнтру беларускай культуры, яго кіраўніцы Жанне Раманаўскай за дапамогу ў арганізацыі і правядзенні вечарыны, а ўсім, хто быў у зале — за ўвагу да яго творчасці. Госці доўга не разыходзіліся, за кубкам гарбаты абменьваліся ўражаннямі, размаўлялі, фатаграфаваліся. Так што “дзень нараджэння кнігі” атрымаўся светлым і цёплым, добрым і мудрым, кранальным і душэўным, праўдзівым і “неназидательным”, шчырым — як і самі вершы Яўгена Голубева.

Марыя Памецька,
метадыст Цэнтра беларускай культуры, член суполкі “Уздым”, г. Даўгаўпілс

ТРАДЫЦЫІ

Валачобнікі прыйшлі!

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Пад час Вялікоднага свята ў Строчыцах ладзіліся і традыцыйныя для гэтай пары беларускія гульні ды танцы. А ў Спаса-Праабражэнскай царкве прайшла прэзентацыя абраза "Уваскрасенне": бо і хрысціянскую традыцыю беларусы шануюць, і народныя звычаі пад яе падладжваюць.

А перад тым, як далучыцца да Валачобніцкага абрада ў Строчыцах, удзельнікі канферэнцыі пабывалі на канцэрце "Фальклор беларускай глыбінкі" — ён ладзіўся ў Мінску. Выступілі гурты з Гродзенскага, Воранаўскага, Ушацкага і Любанскага раёнаў. Ладзіліся таксама майстар-класы народных майстроў, праходзіла этнадыскатэка Folk-Prime. І навуковая частка канферэнцыі была вельмі змястоўнаю: спецыялісты дзяліліся меркаваннямі наконт таго, як абудзіць цікавасць да фальклору, народных традыцый у сэрцах і розумах сучасных студэнтаў. Разважалі, чаму так важна вывучаць традыцыйную культуру свайго народа, і чаму так важна яе ведаць усім сучасным людзям — не толькі спецыялістам.

Як адзначыў на канферэнцыі Віктар Языковіч, прарэктар па навуковай рабоце Белдзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў, цяпер, калі вывучаецца аўтэнтычны фальклор, то акцэнт робіцца на комплексным і сістэмным вывучэнні розных яго праяў. Спецыялісты, у прыватнасці, аналізуюць: як інтэгруецца ён у мастацкія і адукацыйныя рэаліі сучаснасці? Пры тым важна, што ў фальклорным руху ўдзельнічае і моладзь. Таму выкладчыкі ўніверсітэта, найперш з кафедры этналогіі ды фальклору, імкнуцца пашыраць кола такіх энтузіястаў. І, як бачым, на прыкладзе Валачобніцкага абраду ў Строчыцах, ім гэта ўдаецца!

Дарэчы. Сёлета ўпершыню пасля доўгага перапынку Валачобніцкі абрад правялі жыхары вёскі Ігнаткаўцы, што ў Лідскім раёне Гродзеншчыны. Праўда, мужчын сярод валачобнікаў не было, а толькі жанчыны — спявачкі з творчага гурта "Ігнаткаўскія весялухі". Аднак энтузіясткі вераць: у наступны раз абавязкова далучацца да іх і хлопцы!

МАРЫНА ВАРАБЕЙ

Валачобнікі з музыкай ды спевамі абыходзяць звычайна ўсю вёску

На Вялікдзень у Строчыцах — святочны настрой

ВЕСТКІ

Сіла паэзіі

Актыўна разгортвае працу ў беларускай медыяпрасторы агенцтва навін Sputnik-Беларусь/Belarus

СМІ паведамлялі ўжо: 7 красавіка ў Мінску мультымедыйны прэс-цэнтр Sputnik Беларусь (у Доме Масквы па вул. Камуністычнай, 86) афіцыйна адкрылі гендырэктар МІА "Россия сегодня" Дзмітрый Кісялёў і Міністр інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч. Гэта, гаварылася на ўрачыстасці, будаўніцтва стратэгічнага інфамоста паміж Масквою і Мінскам, іншымі сталіцамі свету, паколькі прадстаўніцтвы агенцтва ёсць у дзясятках краін. Мультымедыйны прэс-цэнтр мае ўнікальныя тэхнічныя магчымасці.

Мы пісалі ўжо пра цікавы паэтычны праект Sputnik.Чтения. Пачытаць вершы, паразважаць пра месца паэзіі ў жыцці журналісты прапанавалі прадстаўнікам дзяржаўнай улады, мастацтваў, сферы культуры, спорту. Прэс-служба інфармагенцтва паведаміла: праект завяршаў кіраўнік Sputnik-Беларусь/Belarus Андрэй Качура — з творам Рыгора Барадуліна "Божа, паспагадай усім".

Удзельнікамі праекта сталі кіраўнік МЗС Беларусі Уладзімір Макей і яго намесніца Алена Купчына, намеснік Міністра культуры Васіль Чэрнік, мастацкі кіраўнік ансамбля "Песняры" Вячаслаў Шарапаў, гімнастка Любоў Чаркашына, кіраўнік прэс-службы Міністэрства спорту і турызму Уладзімір Несцяровіч, народная артыстка Беларусі Тацяна Мархель, дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч.

СТЫЛЬ ЖЫЦЦЯ

Мастоўскі вандроўнік

Іна Ганчаровіч

Іосіф Лісай аб'ездзіў на ровары ўсю Еўропу, пабываў за Палярным кругам... А ўсе ягоныя падарожжы — гэта прыкладна 25 тысяч кіламетраў.

Ён — цягавіты, працавіты вясковец з Мастоўскага раёна Гродзеншчыны. Родам з Мікелеўшчыны. Аднак сёння Іосіфа Лісая ведаюць і ў Мастах, і за межамі Беларусі. Выпускнік Брэсцкага педінстытута, тытулаваны спартсмен: ён 12 разоў (!) быў чэмпіёнам Беларусі, сярэбраны прызёр чэмпіянату свету па поліатлоне. Гэта, нагадаем, такое спартыўнае шматбор'е, у якім трэба добра бегаць, плаваць, страляць, кідаць мяч і гранату, адцiскаца ад зямлі ды падцягвацца на перакладзіне. І ў свае 68 гадоў Іосіф Уладзіміравіч — у цудоўнай спартыўнай форме. Ён настаўнік фізкультуры Правамастоўскай сярэдняй школы, па сумяшчальніцтве — інструктар-метадыст па спорце ў сельгаспрадпрыемстве "Мастаўчанка". Прыхільнік здаровага ладу жыцця, а ў вольны ад працы час — вандроўнік. Прычым галоўныя прынцыпы ў яго вандраваннях: свабода перамяшчэння і максімум уражанняў. Сёння, дарэчы, такіх, як ён, называюць модным словам бэкпекер: чалавек з рукзаком. Бэкпекеры — гэта тыя, хто падарожнічае самастойна, бюджэтна, без тураператараў, зорных атэляў, дарагіх рэстаранаў. Вось і мастоўскі вандроўнік свае працяглыя падарожжы здзяйсняе адзін, з мінімумам выдаткаў, пры тым "усё сваё нясе з сабой".

Яго першая паездка здарылася 24 гады таму: нічога рамантычнага, вырашаў некаторыя фінансавыя праблемы. "У 92-м адпраўіўся на ровары на заробкі ў Польшчу, — успамінае Іосіф Уладзіміравіч. — Перад тым да мяне адтуль прыехаў сваяк. Пабачыўшы маю кухню, пацікавіўся: хто так добра паклаў плітку? Прызнаўся, што сам. А ў яго якраз рамонт у доме — пан і запрасіў мяне, абяцаў добра заплаціць. А тады якраз Саюз разваліўся, у крамах — шаром пакаці, з грашыма на білеты праблемы… Я і паехаў на ровары. Спадабалася! Я і грошай зарабіў, і адпачыў нядрэнна, заадно нагледзеўся такой прыгажосці, што вырашыў тады ж: пачаць падарожнічаць рэгулярна і свядома".

Іосіф Лісай — дасведчаны велавандроўнік

Спачатку калясіў па Беларусі, а потым, ацаніўшы сілы, адправіўся далей. Фінляндыя, Швецыя, Нарвегія, Эстонія, Латвія, Літва, Германія, Грэцыя, Англія, Крым... Дарэчы, на паўвостраве пабываў двойчы: у 2006-м і 2013-м. "Спачатку паехаў туды на ровары, але ж там горныя дарогі, ды і "конь" старэнькі, — успамінае Іосіф Уладзіміравіч. — Так што не аб'ехаў я Крым, як планаваў. Вярнуўся туды ў 2013-м: да Джанкоя — цягніком, і потым за 54 дні пешшу абышоў паўвостраў супраць гадзіннікавай стрэлкі. Прайшоў, падлічыў: 684 кіламетры. Уражанні надзвычайныя! Крым — гэта ж зямны шар у мініяцюры! На такім адносна невялікім кавалку сушы змясціліся стэп, перадгор'і, скалы..."

Начуе вандроўнік у маленькім утульным намёце. Харчаванне такое: хлеб, сала, грэчка, рыс і сухафрукты. Вогнішчаў не разводзіць, крупы проста замочвае ў халоднай вадзе гадзін на 5-6. Кажа: не вельмі смачна, але карысна. Вандруе пераважна ў адзіночку. У 2014-м вырашыў паехаць у Нарвегію з сябрам, настаўнікам матэматыкі з Мінска. Разам павандравалі толькі тыдзень: "Усе вандроўцы — вялікія індывідуалісты. Кожны хоча, каб было так, як ён жадае. Вось я люблю палатку на начлег ставіць каля вады, а мой сябар — як мага глыбей у лесе. Я не разводжу вогнішчы — ён любіць гатаваць на агні... Спачатку мы спрачаліся, а потым вырашылі, каб наш адпачынак не ператварыўся ў кашмар, раз'ехацца". Увогуле тую паездку Лісай запомніў надоўга: "Вядома, да кожнага вандравання я рыхтуюся. А тут неяк кінуў справу на самацёк. Я й не думаў, што за Палярным кругам столькі камароў і машкары! Мае вушы праз паўмесяца былі чорныя ад укусаў, разбухлі ды віслі, як у спаніэля".

Слухала я вандроўніка, а ў галаве круцілася: што штурхае яго на такія авантуры? Адкуль сілы бярэ, бо ўзрост жа — не піянерскі… Цікава яшчэ, як ставяцца блізкія да яго такога стылю жыцця? "А ці ведаеце вы, што ровар — гэта цудоўная машына для назапашвання сіл? — нават не задумаўшыся, адказвае Іосіф Уладзіміравіч. — Праца выкладчыка забірае шмат энергіі, да канца навучальнага года я адчуваю: выдыхся. Тады саджуся на ровар — і еду па здароўе. Гэта, паверце, невымоўныя адчуванні сапраўднага жыцця: калі ты вандруеш па бязмежных прасторах, бачыш усю прыгажосць зямлі ды разумееш, што ў гэты момант гэта ўсё належыць табе аднаму. Мой арганізм, нягледзячы на стомленасць, аднаўляецца, вяртаецца да жыцця. Ёсць, праўда, адна цяжкасць: мову англійскую не ведаю... Таму вырашыў вывучаць: яна ж найбольш папулярная ў заходнім свеце. Думаю, яшчэ спатрэбіцца. Што да блізкіх, то яны мяне, пэўна, разумеюць... Наталля, мая жонка, таксама настаўнік фізкультуры. Яна былая спартсменка, гуляла ў валейбол за зборную вобласці, так што мне папярок дарогі не паўстае. Можа і злуецца, але адпускае, нават дапамагае збірацца ў дарогу, толькі просіць быць заўсёды на сувязі".

І напрыканцы — парада мастоўскага вандроўніка Іосіфа Лісая ўсім, хто збіраецца падарожнічаць: "Вялікі італьянскі падарожнік Марка Пола сказаў, што адзін дзень, праведзены ў вандроўцы, каштуе дзесяці гадоў жыцця дома. Таму калі табе цікава рухацца і радавацца таму, што ты бачыш, калі ты любіш прыроду, свет, людзей — тады смела можаш пачынаць свае вандроўкі".

Заснавальнік: Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия». Вул. Б. Хмяльніцкага, 10а, 220013, Мінск
Рэдактар Віктар Міхайлавіч Харкоў
Адрас рэдакцыі: пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61. Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Бюро па рэкламе: Тэл. +375 17 290 60 11
Тэлефон рэдакцыі: +375 17 288 17 82; факс: +375 17 290 68 31
E—mail: golas_radzimy@tut.by
Аб'ём выдання: 1 друк. арк.
Тыраж: 1935, **Заказ:** 636
Час падпісання ў друк: 20.10
Выходзіць 1 раз на тыдзень
Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", могуць не супадаць.
© "Голас Радзімы", 2016